

**LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN**

Planavdelningen
Klas Klasson
08-785 4427

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum
2010-04-09

Beteckning
4021-10-1378

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 STOCKHOLM

Yttrande över samråd kring planförslag för det nya Slussen i Stockholms stad

Ett förslag till detaljplan för Slussen, anslutande trafikanläggningar och området mellan Slussens T-banestation, västra delen av Stadsgården, Slusstorget och Karl Johans torg har översänts till Länsstyrelsen för samråd. Syftet med planen är att förbereda en omfattande nybyggnad och modernisering av områdets alla delar i linje med det efter programskedet valda nybyggnadsalternativet som Länsstyrelsen i yttrande 2007-10-29 lämnat synpunkter på.

Länsstyrelsens synpunkter

En ombyggnad av Slussen, med sitt centrala läge, är en fråga av stor betydelse för såväl Stockholms stad som länet i sin helhet. Slussen är även en del av riksintresset Stockholm innerstad. Detaljplaneförslaget utgår från det programsamråd som tidigare genomförts och stadens ställningstagande till att gå vidare med en ny utformning av Slussen. Länsstyrelsen ser positivt på att staden efter ett grundligt utredningsarbete nu har ett förslag till detaljplan på samråd.

Det föreliggande förslaget har på ett rationellt och tekniskt förtjänstfullt sätt löst trafiksituationen i Slussen med avseende på både kollektivtrafik, biltrafik och gång- och cykeltrafik. Den föreslagna nya utformningen av Slussen har också förutsättningar att skapa en attraktiv och trygg miljö för de många människor som dagligen vistas i eller passerar genom området. Planförslaget har under arbetet med samrådsunderlaget bearbetats avseende konsekvenser för kulturmiljön. Länsstyrelsen anser dock att förslaget behöver bearbetas ytterligare med avseende på byggnadsvolymer och hur de offentliga rummen och platserna bäst ska bindas samman och detaljutformas för att undvika skada på riksintresset. Länsstyrelsen vidhåller den, i tidigare samråd framförda synpunkten, att rivningen av Slussens trafikanläggning innebär en stor förlust av kulturmiljövärden, vilken kan accepteras om den förstärker och tydliggör vissa övriga kulturmiljöaspekter på platsen.

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Planavdelningen
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

08-785 40 00 (vxl)

Fax

08-651 2875

E-post/webbplats

Plan.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Riksintresset Slussen som en del av Stockholms innerstad

Stockholms innerstad med Djurgården utgör riksintresse för kulturmiljövården. I ett planeringsunderlag, ”Slussen, Riksintresse och modern trafiklösning, Faktablad 2004:01”, förtydligar Länsstyrelsen delar av kulturmiljövärdet i Riksantikvarieämbetets beskrivning 1997 under tre rubriker:

- ”*Landskapsbilden*”, alltså topografin och de topografiska förutsättningarna (förkastningsbranten med nivåskillnaden från Södra Bergen ner till den sjunkna markytan på norra sidan och kajplanet samt Brunkebergsåsen, den synliga kontakten Saltsjön–Mälaren, vattenpassagen och kontakten mellan de två landfästena med tröskeln mellan Mälaren och Saltsjön). Hit förs också utblickar och blickfång med utsikten från Hornsgatan, Södermalmstorg och Katarinavägen respektive Kornhamnstorg, Skeppsbron och Stadsgården samt omgivande höjdparter.
- ”*Kommunikationen*” (funktionen som knutpunkt för olika trafikslag med trafiklösningar från skilda epoker, slussfunktionen, hamnverksamheten). Hit förs också gatumönstret med Södermalms anslutande gatumönster från 1600-talet respektive Gamla Stans front. 1600-talets stad med de offentliga rummen och bebyggelsen framhålls dessutom i den inledande texten.
- ”*Trafikanläggningen*” (Slussenkarusellens funktionalitet, uttryck för teknik- och framtidstro från sin tid och det tidstroga sammanhanget med KF-huset och Katarinahissen).

Flera av riksintresseaspekterna kan knytas till de flöden och stråk av människor och fordon som rör sig mellan stadsdelarna med möten och aktiviteter i områdets offentliga rum. Platsen har historiskt varit starkt präglad av tidstypiska trafiksystem och aktiviteter kring mer stabila funktioner och stadsbyggnads-element som broar, platser, vägar och vattenvägar. Platsen präglas också av förkastningsbranten samt de öppna vattenrummen Mälarens och Saltsjöns möte med stadsdelarna Södermalm och Gamla Stan. Det historiska och visuella värdet av detta landskapsmöte förstärks av och är beroende av det från Söder utskjutande näset. Värdebeskrivningen av riksintresseanspråket Slussen omfattar också Hornsgatans siktlinje och avslutning mot öster med rummen kring Katarinahissen och KF-huset.

Bedömning av påverkan på riksintresset

Områdets kulturmiljö är komplex och de förändringar som görs måste ske med respekt för dess värden. Det är positivt att staden aktivt arbetar med att omhänderta de kulturhistoriska aspekterna. Länsstyrelsen anser dock att förslaget behöver bearbetas ytterligare så att inte skada på riksintresset uppstår.

Planförslaget innebär att den för området karakteristiska öppenheten med god utsikt åt nästan samtliga håll försvinner starkt reduceras och uttrycket ändras påtagligt.

Den strikt utformade kajanläggningen i öst-västlig riktning och den tillkommande bebyggelsen minskar de visuella sambanden mellan stadens historiska delar. Landskapets förutsättningar synliggörs inte och därmed försvåras möjligheten att förstå hur platsens ursprungliga topografi lagt grunden för stadens framväxt.

I den fortsatta bearbetningen av planförslaget bör flera värdefulla vyer säkerställas och kajernas utformning studeras så att landskapets värde i form av förkastningsbrant och det lägre utskjutandet näset går att förstå även i den ombyggda Slussen. Länsstyrelsen anser vidare att byggnad C1 – om den överhuvudtaget ska behållas – bör minskas i volym och ges en mer fristående utformning för att behålla den öppna karaktär som idag kännetecknar Slussen. En trappning av marknivån mellan de nya broarna ner mot vattenytan skulle även det bidra till förståelsen av landskapet.

Volym och utformning av föreslagen ny bebyggelse, E1, framför KF-husen innebär att det arkitektoniska uttrycket hos värdefull bebyggelse från 1930-talet försvagas. Länsstyrelsen menar att de nya byggnadsvolymer E1, särskilt i anslutning till Katarinahissen och Hornsgatans avslutning behöver studeras så att ovan nämnda vyer erhålls och den värdefulla äldre bebyggelsen förblir synliga i stadsbilden.

Länsstyrelsen anser vidare att varje nytt element som tillförs det öppna vattenlandskapsrummet Slussen måste ägnas noggrann omsorg i fråga om utformning, läge och relation till vattenytorna. Den föreslagna brons rätlinjiga möte med de hårdgjorda kajerna riskerar att bli ett alltför dominerande inslag i landskapsrummet som avskiljer mer än förenar vattenrummen på ett för platsen främmande sätt. Den föreslagna huvudbron behöver bearbetas så att näset ges en läsbar gestaltning och en förankring skapas vid brons landfästen.

Det föreslagna gestaltungsprogrammet som anger principer för stadsbyggnad och offentliga rum bör bidra till att säkerställa kvaliteter i stadsrummet. Länsstyrelsen anser att väsentliga utformningsfrågor behöver formuleras och finnas med i gestaltungsprogrammet och som en del av planhandlingen för att sedan kunna ligga till grund för bygglov och genomförandefrågor.

Arkeologi

De gamla slussanläggningarna är viktiga spår på platsen, och i vissa delar är att betrakta som fasta fornlämningar. I förslaget bevaras och synliggörs Nils Ericssonsslussen från 1850-talet, vilken i dagsläget är överbyggd. Övriga delar planeras att tas bort. Provbörningar med mera som är tillståndspliktigt kommer att ske successivt. Det största arkeologiska arbetet måste dock ske när schaktningarna påbörjats. Alla ingrepp i såväl mark som äldre vattenanknutna anläggningar kräver tillstånd enligt kulturminneslagen. Länsstyrelsen anser att äldre slussanläggningar bör bevaras så långt möjligt och att det kan bli en del av gestaltningen av vattenrummet mellan Södermalm och Gamla stan.

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum

Beteckning

4021-10-1378

Miljökvalitetsnormer för vatten

Vattenmyndigheten har fastställt miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärdsprogram för yt- och grundvatten. Syftet är att hindra ytterligare försämringar samt skydda och förbättra statusen hos vattensystem. Enligt 2 kap 2 § PBL ska MKN följas vid planläggning. Kommunen behöver därför hantera vattenkvalitetsfrågan vid fortsatt planläggning.

Mälardelen av planområdet hör till en vattenförekomst kallad Mälaren- Rödstensfjärden som utgör ett större område i Mälaren. Den är som helhet klassad till *god ekologisk status* och normen anger att statusen inte får försämrats. Vattenförekomsten uppnår inte *god kemisk ytvattenstatus* med avseende på TBT (tributyltennföreningar) som bland annat förekommer i båtbottnfärger. *God kemisk ytvattenstatus* ska vara uppnådd 2015 med undantag för TBT, där 2021 gäller.

Saltsjödelen av planområdet hör till vattenförekomsten Strömmen.

Vattenförekomsten har klassificerats till ett kraftigt modifierat vatten (KMV) och med hänsyn till den påverkan som följer av hamnverksamheten. Strömmen har klassats som *måttlig ekologisk potential* med hänsyn till övergödning och morfologiska förändringar och ska uppnå *god ekologisk potential 2021*.

Vattenförekomsten Strömmen uppnår likt Mälaren inte heller *god kemisk ytvattenstatus* med avseende på TBT. *God kemisk ytvattenstatus* ska vara uppnådd 2015 med undantag avseende TBT där 2021 gäller.

Fisk- och musselvattendirektivet

Sedan 2001 finns även miljökvalitetsnormer för Fisk- och musselvatten vilka gäller Mälaren. Mälaren är i detta direktiv klassat som ”andra fiskvatten”. För dessa gäller en rad normer och riktlinjer som gäller till exempel temperatur, ph, upplöst syre och ett antal kemiska ämnen, se vidare länkarna nedan. Direktivet anger att om kontrollen av kvaliteten på ett fisk- eller musselvatten visar att en miljökvalitetsnorm inte uppnås, skall länsstyrelsen undersöka om detta beror på en tillfällighet, naturliga orsaker eller föroreningar. Länk:

<http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20010554.pdf>,

Dagvatten

Länsstyrelsen är positiv till att staden har en ambition att hantera dagvattenfrågan i det fortsatta arbetet. Det är betydelsefullt att dagvattnet kan renas i sedimenteringsmagasin under jord och att projektet bedöms medföra endast marginella förändringar avseende mängden dagvatten och föroreningsgrad. De berörda vattenområdena närmast Slussen är dock kraftigt förorenade. Även utanför liggande kustområde är kraftigt påverkat. Länsstyrelsen vill understryka att man i samband med nyexploateringar och liknande bör åtgärda pågående utsläpp inom ekonomiskt rimliga gränser. I detta fall är det motiverat att rena det mest förorenade dagvattnet som kommer från de mest trafikerade vägarna.

Mer detaljerade synpunkter lämnas i samband med kommande miljöprovning. Även skyddsåtgärder i samband med att förorenade sediment påverkas av exploateringen hanteras i samband med kommande miljöprovning.

Luftkvalitet

Slussen med omgivande vägar är ett trafikintensivt område och ett område som används av många människor. Kombinationen av mycket biltrafik och många som passerar området gör att exponeringen kan bli hög. Ytor där människor vistas ska utformas och planeras så att miljö kvalitetsnormerna klaras. Det inbegriper utformningen av busshållplatser och perronger för att minska människors exponering för luftföroreningar.

I den utredning som SLB-analys gjort avseende luftkvaliteten i området i nuläget och vid en utbyggnad har halterna av PM10 bedömts som kritiska. I dagsläget förekommer höga halter av PM10 vid mynningarna av den överdäckade delen och längs Hornsgatan.

Enligt SLBs beräkning innebär planförslaget generellt en förbättring ur exponeringssynpunkt. Det beror på att gångtrafikanter och till viss del cyklister leds på broar separerade från biltrafiken. Överskridande av miljö kvalitetsnormen för PM10 beräknas ske vid Stadsgårdsledens västra och östra mynningar. I övriga delar av Slussen beräknas miljö kvalitetsnormen för PM10 klaras. Beräkningarna av PM10-halten är gjorda för år 2030. I beräkningarna representerar vissa indata förhållandena år 2008, dvs andelen dubbdäck som satts till 70%. Information om dubbdäck och förbud mot användningen kan bedömas ge en lägre dubbdäcksandel framöver. Det ger då lägre halter av partiklar, PM10. Länsstyrelsen menar att osäkerheten i beräkningarna bör hanteras med en viss marginal inför framtida förändringar som kan påverka kritiska nivåer.

Halten av kvävedioxid har bedömts som mindre kritisk i framtiden och har inte beräknats med hänvisning till framtida minskade utsläpp från trafiken. Osäkerheter som påpekas är utvecklingen av utsläpp från den tunga trafiken och från dieselfordon. I dagsläget är halterna av kvävedioxid höga längs många av länets vägar med tät trafik. Utvecklingen mot lägre halter har inte skett i den takt som förväntades för några år sedan. Det vore önskvärt med ett fördjupat underlag som även belyser förhållandet mellan framtida utsläpp och halter.

Buller

I det planerade nya gatu- och torgländskapet på Södermalmsidan kommer trafikbullernivåerna att bli höga. Den föreslagna utformningen och en eventuell trafikökning kan medföra att vistelsemiljöerna blir oattraktiva om inte åtgärder vidtas för att sänka bullernivåerna. Även med dagens trafikmängder kan bullerreducerande åtgärder behöva vidtas.

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum

Beteckning

4021-10-1378

I samrådsförslaget redovisas bostäder inom kvarter E1-E3. Om det blir aktuellt med bostäder i detta läge förutsätter Länsstyrelsen att planhandlingarna säkerställer att avstegsfall A kan tillämpas det vill säga att minst hälften av boningsrummen har tillgång till en ej bullerstörd sida.

Genomförandefrågor

Det framgår inte av planen i vilken omfattning sprängnings- och massförflyttningssarbeten kommer att behövas för att realisera planen. Länsstyrelsen anser att det tydligare bör framgå i vilken omfattning detta kommer att ske.

Genom att delar av redovisningen av ingrepp och masshantering skjuts över till vattenverksamhetsprövningen går det inte från det föreliggande förslaget att få grepp om ingreppens storlek och omfattning. Länsstyrelsen anser att plansamrådet och vattenverksamhetsärendet behöver samordnas bättre i detta avseende.

Trafikfrågor

Framtida trafikflödesstruktur och blandning av trafikslag är en av de mer komplexa uppgifterna att lösa i det fortsatta arbetet med Slussen. Det värdefullt att Staden i det fortsatta planarbetet dels ska tas fram ett Trafik-PM för Slussen och dels göras en trafiksäkerhetsrevision för områdets samtliga trafikslag. Det är positivt att cykeltrafiken prioriteras i planarbetet men Länsstyrelsen ifrågasätter om antagandet att ökningen av antalet cyklister blir fem procent per år är rimligt. Länsstyrelsen bedömer att satsningen på effektivare och snabbare samband över Slussenområdet, bättre parkeringar för cyklar, tillsammans med en viss utveckling av eldrivna cyklar troligen medför att cykeltrafiken över Stockholms centrala delar ökar mer.

Länsstyrelsen anser att frågan om Saltsjöbanans och Tvärbanans gemensamma anslutning till tunnelbanan är angelägen. Utformningen av Slussen bör hålla öppet för olika alternativa lösningar.

Länsstyrelsen förutsätter vidare att staden i samråd med SL hittar en struktur med tillfälliga hållplatslägen för pendlingstrafiken mot Nacka- Värmdö som kan fungera under byggperioden även i takt med den planerade utvecklingen av östra Storstockholms bostadsbyggande. Möjligheten att utveckla sjötrafik som alternativ för att avlasta pendlingstrafiken skulle behöva belysas i detta sammanhang.

Inger Holmqvist
Plandirektör

Klas Klasson
Arkitekt